

ალიმენტის გადახდა სკ-ის 1212-ე და მომდევნო მუხლების მიხედვით

ასოც. პროფ. დოქ. გიორგი რუსიაშვილი

I. შესავალი

სკ-ის 1212-ე მუხლი, რომელიც ხსნის ალიმენტის შესახებ თავს, აწესებს მშობლების ვალდებულებას არჩინონ საკუთარი შვილები. რჩენის ეს ვალდებულება წარმოადგენს მშობლის ზრუნვის მოვალეობათა პროგრამიდან გამომდინარე ქონებრივი ხასიათის ვალდებულებას – მშობლებს ეკისრებათ არა მხოლოდ შვილის პიროვნებაზე ზრუნვა და მისი არსებული ქონების შესანარჩუნებლად ზომების მიღება, არამედ ასევე მისთვის საკუთარი ქონებიდან სარჩოს მიცემა. ეს ვალდებულება მათ აქვთ ქორწინების არსებობისა¹ და ბავშვის ამ ქორწინების ფარგლებში დაბადებისაგან დამოუკიდებლად, თუმცა ეს საალიმენტო ვალდებულება შესაძლებელია სასამართლო წესით მოდიფიცირდეს, იმისდა მიხედვით, თუ ვისთან ცხოვრობს ბავშვი განქორწინების შემდეგ და ვის აწევს მასზე ძირითადი ზრუნვა – ამ შემთხვევაში მეორე მხარეს ეკისრება პიროვნული ზრუნვის ნაკლებობის კომპენსირება ფულადი თანამონაწილეობით.

მშობლების ამ საალიმენტო ვალდებულების საპირწონედ, სკ-ის 1218-ე და მომდევნო მუხლები ითვალისწინებენ, თავის მხრივ, შვილის ვალდებულებას არჩინოს საკუთარი, მატერიალური დახმარების საჭიროების მქონე მშობლები. ამ ორ რეგულატორულ კომპლექსს შორის კორელაცია ცალსახაა და თავად სკ-ის 1218-ე მუხლშია დაფიქსირებული. კერძოდ, სკ-ის 1218 III, IV მუხლის მიხედვით, მშობელს არ შეუძლია მოითხოვოს ალიმენტი შვილისაგან თუ სასამართლო დაადგენს, რომ მშობლები თავს არიდებ-

დნენ მშობლის მოვალეობის შესრულებას ან ჩამორთმეული აქვს მშობლის უფლება. მაგრამ მშობლის უფლების ჩამორთმევა მშობელს არ ათავისუფლებს ალიმენტის გადახდის ვალდებულებისაგან.

ზოგადი პრინციპის თანახმად, ყველამ თავად უნდა ირჩინოს და იზრუნოს საკუთარი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაზე. მხოლოდ მას, ვისაც ამის უნარი არ შესწევს, აქვს დახმარების მოთხოვნის უფლება. სკ-ის 1212-ე მუხლით გათვალისწინებული საალიმენტო მოთხოვნის წინაპირობებია: 1. მშობლიური ნათესაური კავშირის არსებობა; 2. შვილის არასრულწლოვანება ან სხვა მიზეზით გამონკვეული მატერიალური საჭიროება; 3. მშობლის ფინანსური შესაძლებლობა. სკ-ის 1212-ე მუხლის ფორმულირების მიხედვით, არასრულწლოვანი შვილისათვის ალიმენტის გადახდის წინაპირობას არ წარმოადგენს ამის მატერიალური საჭიროება, ანუ ის ფაქტი, რომ არასრულწლოვანი რეალურად საჭიროებდეს ამ დახმარებას. თუმცა ეს ასე არ არის.

II. ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრა სასამართლოს მიერ

მშობლებს შორის შვილისათვის გადასახდელ ალიმენტთან დაკავშირებით შეუთანხმებლობისას, საკითხს წყვეტს სასამართლო. ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის კრიტერიუმად გამოიყენება შვილის მოთხოვნილებები (მატერიალური საჭიროება) და მშობლების მატერიალური სახსარი.

¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 29 მარტის განჩინება № ას-1875-2018.

1. მატერიალური საჭიროება

ა) სრულწლოვანი შვილი

სრულწლოვანს აწევს ვალდებულება იღონოს ყველაფერი, რათა ჰქონდეს თავის რჩენისა და საკუთარი ყოფითი მოთხოვნილებების საკუთარი სახსრებით დაკმაყოფილების საშუალება. შემოსავლისა და სამუშაოს ქონის შესაძლებლობა ამცირებს მატერიალურ საჭიროებას (სკ-ის 1214 3 მუხლი).² ამის ქვეშ იგულისხმება ყველა შესაძლო საქმიანობა, რომლით დაკავებაც მას შეიძლება მოეთხოვოს (მაგალითად, დამლაგებლობა, ნაგვის გატანა და ა. შ.), არა მხოლოდ მის მიერ არჩეული ცხოვრებისეული ყაიდის შესაბამისი³ – მოცულია ასევე ისეთი საქმიანობაც, რომელიც არ შეესაბამება შვილის მიერ არჩეულ პროფესიას, საქმიანობა საცხოვრებელი ადგილიდან მოშორებით, თუ ეს არ არის გამორიცხული საოჯახო ურთიერთობებიდან გამომდინარე. თუმცა, ნებისმიერ შემთხვევაში, სრულწლოვანს აქვს განათლების მიღების დასრულების შემდეგ ორიდან სამ თვემდე საორიენტაციო პერიოდი.⁴ გარდა ამისა, მას არ აწევს დასაქმების ვალდებულება, თუ სკოლის დამთავრების შემდეგ დაუყოვნებლივ აპირებს შემდგომ საფეხურზე განათლების გაგრძელებას. ასევე სრულწლოვან ქალიშვილს, რომელიც პატარა ბავშვს ზრდის, ამ ბავშვის მიერ სამი წლის ასაკის მიღწევამდე არ აწევს დასაქმების ვალდებულება. მშობლების მიერ დასაფინანსებელი განათლების მიღების პერიოდში სრულწლოვანს ასევე არ აწევს პარალელურად სამუშაოს შოვნის ვალდებულება, თუმცა ეს ვალდებულება აწევს ამ განათლების დროებით ან ხანგრძლივი დროით შეწყვეტის პერიოდში.⁵ განათლების მიღებიდან გამომდინარე შემოსავალი (ანაზღაურებადი პრაქტიკა, პროფესიით მუშაობა მცირე სამუშაოზე) ამცირებს მატერიალურ საჭიროებას,⁶ ისევე, როგო-

რც სახელმწიფოს მიერ გადახდილი ბავშვის მოვლისა თუ სახვა სოციალური დამხმარების ხასიათის მქონე შემოსავალი.⁷

შვილის არსებული ქონება, ზოგადად, ამცირებს მატერიალურ საჭიროებას. ამასთან, მას არ შეიძლება მოეთხოვოს ამ ქონების სრულებით გაუმართლებელი რეალიზაცია, თუმცა ამ გაუმართლებელი რეალიზაციის თამასა საკმაოდ მაღალია.⁸ გარდა ამისა, არასრულწლოვან შვილს უნდა დარჩეს ე. წ. „შავი დღისათვის გადანახული“.⁹ თუ არასრულწლოვანი ანიავეს საკუთარ ქონებას და არ იყენებს მას საკუთარი ყოფითი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისათვის „მატერიალური საჭიროების“ ნორმატიული ცნების ფარგლებში ეს ქონება ჯერ კიდევ არსებულად უნდა ჩაითვალოს და ამცირებს ამ საჭიროებას.¹⁰

სამხედრო სამსახურში მყოფი შვილის მოთხოვნილებები დაფარულია თავად ამ სამსახურში მისი რჩენით.¹¹ გამონაკლისს წარმოადგენს მშობლების ფინანსური მდგომარეობა ან შვილის განსაკუთრებული მოთხოვნილება, მაგალითად, დამატებითი ხელობის ათვისება სამხედრო სამსახურის განმავლობაში.

ბ) არასრულწლოვანი

არასრულწლოვანს მხოლოდ მაშინ აწევს დასაქმების ვალდებულება, თუ მას არ აქვს მოთხოვნა შესაბამისი პროფესიული განათლების მიღებასთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, განათლების სხვადასხვა საფეხურს შორის შუალედებში დასაშვებია ასევე შემოსავლის მომტანი საქმიანობით დაკავება.¹² დროებითი და მცირე სამუშაოს მომტანი საქმიანობა (გაზეთების ან ბუკლეტების დარიგება) არ აქარწყლებს მატერიალურ საჭიროებას.

ქონების ფლობა არასრულწლოვნის შემთხვევაშიც ამცირებს მის მატერიალურ საჭიროებას. თუმცა არასრულწლოვანს, განსხვავე-

² OLG Karlsruhe NJW 2012, 1599.
³ BGHZ 93, 127.
⁴ OLG Karlsruhe. NJW 2012, 1599.
⁵ OLG Karlsruhe NJW 2012, 1599.
⁶ BGH NJW 2006, 58.

⁷ BGH NJW 2006, 60; OLG Brandenburg NJW 2008, 84.
⁸ OLG Jena NJW-RR 2016, 975.
⁹ OLG Zweibrücken FamRZ 2016, 726.
¹⁰ OLG Zweibrücken FamRZ 2016, 726.
¹¹ BGH NJW 1990, 714.
¹² OLG Düsseldorf FamRZ 2000, 442.

ბით სრულწლოვანისაგან, მშობლებისაგან სარჩოს მოთხოვნისას საჭიროებიდან არ გამოეკვეთება ქონების ბირთვული ნაწილი (მაგ., სახლი) არამედ მხოლოდ ამ ქონებიდან მიღებული სარგებელი (სახლის ქირა), ისიც მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი არ არის აუცილებელი ქონების მმართველისა და სუბსტანციის შენარჩუნებისათვის.¹³

სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული დახმარების შემთხვევაში უნდა შემოწმდეს, არის თუ არა მისი მიზანი მატერიალური საჭიროების მქონის მდგომარეობის გაუმჯობესება და ალიმენტის გადამხდელის მისი ვალდებულებებისაგან გათავისუფლება.

სოციალური დახმარება განიხილება, როგორც ყველა სხვა შემოსავალი, რამდენადაც ის გამიზნულია შვილის მოთხოვნილებების დაფარვისათვის და არ ატარებს მხოლოდ სუბსიდიურ ხასიათს.¹⁴ დახმარების მიღებაზე უფლებამოსილ პირს ეკისრება ვალდებულება მოითხოვოს ის,¹⁵ წინააღმდეგ შემთხვევაში ამ დახმარების ფიქტიური რაოდენობა გამოაკლდება მის „მატერიალურ საჭიროებას“. ბავშვის აღზრდისათვის მიღებული სოციალური დახმარება არ არის ბავშვის შემოსავალი, არამედ დედის, და ზრდის მის გადამხდელუნარიანობას. სახელმწიფო სტიპენდიები და ა. შ. ამცირებენ საჭიროებას. ცალკეულ შემთხვევაში ამ საჭიროების შემამცირებელი შეიძლება იყოს ხელსაყრელი პირობებით გაცემული სესხიც კი სახელმწიფოს მხრიდან.¹⁶

თუ ალიმენტს იხდის პირველი რიგის ალიმენტის მოვალე (მშობელი) მაშინ მომდევნო რიგის ალიმენტის მოვალის მიმართ (სკ-ის 1223-ე და მომდევნო) ალიმენტის მოთხოვნა აღარ არსებობს, მატერიალური საჭიროების არარსებობის გამო. ამის საპირისპიროდ, თუ მშობლის მაგივრად იხდის სხვა პირი, რომელსაც დაეკისრებოდა ალიმენტის გადახდა სკ-ის 1223-ე და მომდევნო მუხლების მიხედვით, ანუ მომდევნო რიგის ალიმენტის მოვალე, ის არ შეეარაცხება წინა მოვალეს, არამედ, წესით, მასზე უნდა გა-

დავიდეს წინა ალიმენტის მოვალის მიმართ არსებული მოთხოვნა, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც გადახდა ხდება სწორედ ამ წინა მოვალის გათავისუფლების მიზნით (მაგალითად, ბებია და პაპა იხდის იმისათვის, რათა გაათავისუფლონ მამა ამ გადახდის ვალდებულებისაგან).

მესამე პირების სხვა შესრულებები, რომლის გადახდაც ხდება ალიმენტზე უფლებამოსილი პირისათვის, არ ამცირებენ მის საჭიროებას. მაგალითის სახით შეიძლება მეორე მხარის ნათესავთა მხრიდან ჩუქებების ან სხვაგვარი შემონირულობების მოყვანა. ისინი არ ამცირებენ მატერიალურ საჭიროებას, თუ მათი განხორციელება იმ მიზნით ხდება, რათა მიანიჭოს ალიმენტზე უფლებამოსილ პირს ცხოვრების უფრო მაღალი დონე.¹⁷ განსხვავებულადაა საქმე იმ შემთხვევაში, თუ ეს შესრულებები პერიოდულ ხასიათს ატარებს.

იმ პირმა, რომელიც ითხოვს სარჩოს, უნდა ამტკიცოს ნათესაური კავშირი და მისი მატერიალური საჭიროება, მონინააღმდეგე მხარემ – ფინანსური სახსრის არქონა¹⁸ ან სხვა, ალიმენტის გადახდაზე უპირატესად ვალდებული პირის არსებობა.

III. შვილების მოვალეობა მშობლების მიმართ

მშობლების ყოვლისმომცველი და უპირობო რჩენის ვალდებულების საპირწონედ, სკ-ის 1218-ე და მომდევნო მუხლები აწესრიგებენ შვილ(ებ)ის ვალდებულებას არჩინოს საკუთარი მშობლები. სკ-ის 1218-ე მუხლის 1-ელ ნაწილში გამოთქმული ეს მაქსიმა კონკრეტდება მის მეორე ნაწილში – რჩენის ვალდებულება არსებობს მაშინ, როდესაც: 1. შვილი არის სრულწლოვანი და 2. მშობლები საჭიროებენ დახმარებას. ამ მითითების საფუძველზე შესაბამისად მოქმედებს მშობლების ალიმენტის ფარგლებში განვითარებული „მატერიალური საჭიროებისა“ და „მატერიალური სახსრის“ პრინციპები.

¹³ OLG Hamm NJW 2007, 1217.

¹⁴ BGH NJW-RR 1993, 322.

¹⁵ BGH FamRZ 2015, 1467 [1469].

¹⁶ BGH NJW 1985, 2331; OLG Hamm NJW 2014, 397.

¹⁷ OLG Hamm FamRZ 1998, 767.

¹⁸ BGH FamRZ 2017, 109.

მშობლების მიმართ ალიმენტის გადახდის ვალდებულება არ მოქმედებს უპირობოდ, განსხვავებით შვილის რჩენის ვალდებულებისაგან, და შეიძლება წარმოიშვას მხოლოდ მაშინ, თუ ისინი თავის დროზე თავს არ არიდებენ შვილის რჩენასა და მის წინაშე სხვა მოვალეობების შესრულებას და არ ჰქონიათ ჩამორთმეული მშობლის უფლება.

არასრულწლოვან შვილს მშობლის რჩენის ვალდებულება შეიძლება დაეკისროს მხოლოდ აბსოლუტურ გამონაკლის შემთხვევებში, კერძოდ, მხოლოდ მაშინ, თუ ფლობს ქონებას, რომელიც შემოსავლის მომტანია.

მშობლების მარჩენალ შვილს უნდა დარჩეს ე. წ. „შავი დღის ფული“.¹⁹ გარდა ამისა, მშობლის რჩენისას შვილი არ არის ვალდებული უკვალოდ გახარჯოს საკუთარი ქონების მნიშვნელოვანი ნაწილი, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ ალიმენტის გადახდის ვალდებულება შვილებს ჩვეულებრივ უკვე ასაკში „უსწრებთ“, როდესაც ამ ქონების თავიდან შეგროვების შანსი გაცილებით ნაკლებია.²⁰ გამომდინარე აქედან, მშობლების რჩენისას ხდება ალიმენტის გადამხდელის ვალდებულებისათვის „თავის შენახვის ფულის“ ოდენობის გამოკლება. მისი კონკრეტული ფარგლები სასამართლოს დასადგენია.²¹ დაქორწინებული ალიმენტის მოვალის მატერიალური სახსარი მშობლებისათვის გადასახდელ ალიმენტთან მიმართებით, იმ შემთხვევაში, თუ ის საკუთარ შემოსავალს ფლობს, გამოითვლება ოჯახის ინდივიდუალური აუცილებლობების გათვალისწინებით.²² თუ მას არ აქვს საკუთარი შემოსავალი, მაშინ მშობლების რჩენისათვის თავისი ჯიბის ფული უნდა გამოიყენოს, თუმცა ამასთან, შვილისაგან რჩენის გადახდის მოთხოვნა დაუშვებელია, თუ ეს მარჩენალს იმდენად გააღარიბებდა, რომ ჩასწევდა მას სიღარიბის ზღვარს მიღმა და სოციალურ დახმარებაზე დამოკიდებულად აქცევდა.²³

IV. სარჩელი ალიმენტის ოდენობის შემცირების შესახებ

სკ-ის 1214-ე მუხლში წამოყენებული შემდეგი კრიტერიუმი, რომელიც გაითვალისწინება მშობლების მიერ გადასახდელი ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას, არის მათი ფინანსური შესაძლებლობები (სკ-ის 1214 3 მუხლი). მატერიალური სახსარი შედგება შემოსავლისა და ქონებისაგან. სკ-ის 1221-ე მუხლიც თავიდან აკეთებს ამ მატერიალურ სახსარზე აქცენტს, ამჯერად მშობლის მიერ გადასახდელი ალიმენტის ოდენობის შემცირების მოთხოვნისას.

1. შემოსავალი

შემოსავლის პირველი და მთავარი წყარო, რა თქმა უნდა, თანამედროვე სამყაროში უმრავლესობისათვის არის შრომითი საქმიანობა. გადამწყვეტია ხელფასის ბრუტო რაოდენობა, პრემიების, დამატებითი საათებისა და ა. შ. ჩათვლით. გამოქვითვაუნარიანია ყველა სამუშაოსთან დაკავშირებული დანახარჯები (მგზავრობის ხარჯები²⁴ და ა. შ.).

ალიმენტის გადახდაზე ვალდებულ პირს აწევს მოვალეობა, მაქსიმალურად ხელსაყრელად (მათი მოგების მომტანად) გამოიყენოს საკუთარი შრომა.²⁵ მას შეიძლება მოეთხოვოს ბინის შეცვლა, მუშაობა არა საკუთარი პროფესიით,²⁶ ასევე კვირაში 48 საათამდე მუშაობა დამატებით საქმიანობასთან ერთად.²⁷ ვალდებულმა პირმა სერიოზული განზრახვით უნდა მოკიდოს ხელი სამუშაოს მოძებნას.²⁸ ეს განზრახვა არ არის სახეზე ე. წ. „ბრმა ძებნისას“ (CV-დაგზავნა ყველა ვაკანსიაზე). ალიმენტის გადახდის ვალდებულება მატერიალური სახსრის არარსებობის გამო უქმდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც არ არსებობს რეალური დასაქმების შესაძლებლობა. სამუშაოზე ნებაყოფლობით უარის თქმა საჭიროებს გონივრულ საფუძველს. თუ ვალდებული პირი არ კიდებს ხელს

¹⁹ BGH FamRZ 2015, 1174; NJW 2013, 3027.

²⁰ BGH FamRZ 2016, 888.

²¹ შდრ. BGH NJW 2003, 131; BGH NJW 2014, 1176; BGH FamRZ 2016, 889.

²² BGH NJW 2010, 3161; BGH NJW 2014, 1173.

²³ BGHZ 111, 194; BVerfG FamRZ 2001, 1685.

²⁴ OLG Bremen NJW 2008, 1237.

²⁵ BGH NJW 2013, 531.

²⁶ BGH NJW 2004, 1160.

²⁷ OLG Köln NJW 2007, 445.

²⁸ OLG Hamm FamRZ 2017, 618.

კონკრეტულ სიტუაციაში გამართლებულ და გონივრულ დამატებით სამუშაოს, მას შეერაცხება მისგან მისაღები ფიქტიური შემოსავალი და ეს ზრდის მის მატერიალურ სახსარს.²⁹ დამოუკიდებელი ბიზნესისა თუ ზოგადად საქმიანობის წამოწყება გამართლებულია, მიუხედავად შემოსავლის მნიშვნელოვანი ნაწილის დაკარგვისა, თუ ეს წამოწყება თვითდასრულებული უპერსპექტივო არ იყო და ვალდებულ პირს არ შეერაცხება „თავქარიანი“ გადაწყვეტილება ამასთან დაკავშირებით.³⁰ არანებაყოფლობით სამუშაოს დაკარგვა არ გაითვალისწინება მხოლოდ მაშინ, თუ ვალდებულის მხრიდან სახეზეა ბრალის მძიმე ფორმა, უმნიშვნელოა ალკოჰოლთან დაკავშირებული პრობლემები³¹ ან ქურდობა³².

წინა ქორწინებაში შექმნილი შვილების მიმართ ალიმენტის გადახდის ვალდებულება ძალაში რჩება მას შემდეგაც, რაც ქმარი ან ცოლი ამჟამინდელ ქორწინებაში არა „შემომტანის“, არამედ დიასახლისის როლშია. ამ როლების უმიზეზოდ ცვლილებისას მანამდე არსებული შემოსავალი ვალდებულ პირს შეერაცხება ფიქტიური ოდენობით.³³ ცალკეულ შემთხვევებში მას მოეთხოვება მარტივი დამატებითი სამუშაოს კისრება.³⁴

მშობლის მხრიდან მოვლა არ ათავისუფლებს მას ბავშვის რჩენის ფარგლებში მოგების მომტანი საქმიანობისათვის ხელის მოკიდებისაგან.³⁵ ზოგადად, თითოეული მშობელი ვალდებულია უზრუნველყოს ეგზისტენციალური მინიმუმით მეორე მშობელთან მცხოვრები ბავშვი მაშინაც კი, როდესაც თვითონ სხვა საერთო შვილზე ზრუნვითაა დაკავებული. გამონაკლისი დაიშვება, თუ ბავშვი, რომელიც შეთანხმების საფუძველზე ჯერ ერთ მშობელთან ცხოვრობდა და რომლის რჩენაც ამ მშობლის მიერ მის მოვლაში გამოიხატებოდა, სხვა მშო-

ბელთან გადავა.³⁶ თუ პირადად მზრუნველი მშობლის შემოსავალი ორჯერ უფრო მეტია, ვიდრე ალიმენტის ფულით გადამხდელისა, მაშინ ამ უკანასკნელის ვალდებულება შეიძლება საერთოდ გაქარწყლდეს.³⁷ მზრუნველი მშობლის ნაწილობრივ ან სრულად დავალდებულება – გადაიხადოს ასევე ფულადი ალიმენტი, შეიძლება მხოლოდ მაშინ, თუ ამის გარეშე იარსებებდა მნიშვნელოვანი ფინანსური უთანასწორობა მშობლებს შორის.

შემოსავლის ქონის მოვალეობა არ არსებობს ხანგრძლივი ავადმყოფობისას, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც არასრული განაკვეთით მუშაობა დასაშვებია.³⁸

თვითდასაქმებულის შემთხვევაში, გამომდინარე შემოსავლის მერყევი ხასიათიდან, გადამწყვეტია წინა სამი წლის საშუალო შემოსავალი.³⁹ გადამწყვეტია რეალური შემოსავალი და არა საგადასახადო დეკლარაციაში შეტანილი.

2. ქონება

ქონება და მისგან მიღებული შემოსავალი შეერაცხება ვალდებულ პირს და განაპირობებს მის მატერიალურ სახსარს. მაგალითად, ამ ქონების გაქირავებითა და იჯარით გაცემით მიღებული შემოსავლები, გადასახადების დაზღვევისა და კომუნალური გადასახადების გამოკლებით. ამასთან, ალიმენტზე ვალდებულ პირს ეკისრება მოვალეობა, თვისი ქონება შესაძლებლობის ფარგლებში მაქსიმალურად მოგების მომტანად დააბანდოს.⁴⁰ მატერიალური სახსრის დაანგარიშებისას გაითვალისწინება ასევე საკუთარ ბინაში ქირის გარეშე ცხოვრების შესაძლებლობა, როგორც უპირატესობა.⁴¹ ზოგადად, არსებობს ქონების რეალიზაციის (გაყიდვის) ვალდებულებაც (მაგალითად, აგარაკი უნდა გასხვისდეს⁴²), მაგრამ არ არსებობს

²⁹ BGH FamRZ 2009, 316; BGH NJW 2014, 3785.

³⁰ BGH NJW 2003, 3124.

³¹ BGH NJW 1994, 258.

³² BGH NJW 1993, 1974.

³³ BGH NJW 2015, 1178.

³⁴ BGH NJW 2004, 1160; BGH NJW 2015, 1179.

³⁵ BGH FamRZ 2017, 111.

³⁶ OLG Hamm NJW 2006, 3075.

³⁷ OLG Brandenburg NJW 2007, 85; OLG Dresden FamRZ 2016, 1174; BGH NJW 2013, 2898.

³⁸ BGH FamRZ 2017, 110.

³⁹ BGH NJW 1985, 910.

⁴⁰ BGH NJW 2013, 531.

⁴¹ BGH NJW 2014, 1531.

⁴² BGH NJW-RR 1986, 66.

ვალდებულება წამგებიანად და ჩალის ფასად რეალიზებისა, რომელიც მესაკუთრეს შემოსავლის მიღების შანსს აკარგვინებს.⁴³ ალიმენტის გადამხდელი ვალდებულია, აილოს ასევე კრედიტი და დატვირთოს მის უზრუნველსაყოფად საკუთარი ქონება, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ის უკვე ისედაც ვალაუვალია და არსებული ვალდებულების დაფარვა სრულებით სცდება მის ფინანსურს შესაძლებლობებს.⁴⁴ არ არის ვალდებული დატვირთოს საკუთარი უძრავი ქონება ვალის ასაღებად, თუ ეს ქონება საკუთარი სიბერის უზრუნველსაყოფად სჭირდება.⁴⁵

3. ზღვარი

ალიმენტის მოთხოვნის ფარგლების განსაზღვრისათვის ზღვარი გამომდინარეობს სხვა ვალდებულებებიდან:

ეს, პირველ რიგში, გულისმობს სხვა, უპირატესი რანგის მქონე საალიმენტო მოთხოვნების გამოკლებას იმ მატერიალური მოცემულობიდან, საიდანაც გამოითვლება ალიმენტი. ამის საპირისპიროდ, ბავშვზე ზრუნვა, პირდაპირ, არ იწვევს შემოსავლის შემცირებას, რადგან ის ფულის გადახდისაკენ არ არის მიმართული (არ ხდება მონეტიზაცია). შემოსავალს უდნა გამოაკლდეს მხოლოდ სხვა წყაროებიდან დაუფარავი ალიმენტი, რომელიც ფულით ან ნატურით არის გადასახდელი.⁴⁶ ასევე უნდა გამოაკლდეს საკუთარი თავის რჩენის ხარჯები („თავის შენახვის ფული“). ეს თავის შენახვის ფული შეიძლება შემცირდეს და, ცალკეულ შემთხვევებში, საარსებო მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი.⁴⁷

აუცილებელია, სასამართლომ შეიმუშაოს გარკვეული ცხრილი, თუ რა ჩაითვლება სრულწლოვანი შვილისათვის გადასახდელი ალიმენტის შემთხვევაში „თავის შენახვის ფულად“ და რა ჩაითვლება – არასრულწლოვნის შემთხვევაში.

ალიმენტის მოვალის ვალეები გაითვალისწინება და ამცირებენ საალიმენტო ვალდებულებას, თუ მათ გამო შემცირებულია იმ სახსრების ოდენობა, რომელიც არის რეალურად ალიმენტის მოვალის თავისუფალ განკარგვაში და ამით ამცირებენ მის ცხოვრების სტანდარტს.⁴⁸ ამასთან, აუცილებელია ინტერესთა ყოვლისმომცველი ანონ-დანონვა, ვალდებულების მიზნის გათვალისწინებით, ვალდებულების წარმოშობის დრო და სახე და ის ფაქტი, იცოდა თუ არა ამ მომენტში ალიმენტის მოვალემ თავისი საალიმენტო ვალდებულების შესახებ.⁴⁹ მაგალითად, ალიმენტის ვალდებულებისაგან გამოკლებადი არ არის ლიზინგის პროცენტები ლიზინგით აღებული მანქანისათვის, თუ ვალდებულ პირს შეეძლო თვიდან აერიდებინა ის იაფასიანი მანქანით თუ საზოგადო ტრანსპორტით სარგებლობის გზით.⁵⁰

V. ალიმენტის ოდენობის შეცვლა მატერიალური თუ ოჯახური მდგომარეობის შეცვლის გამო

სკ-ის 1222-ე მუხლის მიხედვით, მშობლების მიერ სრულწლოვანი, მატერიალური დახმარების საჭიროების მქონე შვილის სასარგებლოდ ან მშობლების სასარგებლოდ შვილის მიერ გადასახდელი ალიმენტის რაოდენობა შეიძლება თავიდან გადაიხედოს სასამართლო წესით და შეიცვალოს ერთი ან მეორე მხარის მატერიალური მდგომარეობის ცვლილებისდა მიხედვით.

ალიმენტის გადამხდელის მატერიალური და ოჯახური მდგომარეობის ცვლილება აისახება მის გადახდისუნარიანობაზე და შესაბამისად მის მატერიალურ სახსარზე, ხოლო ალიმენტის მიმღების მდგომარეობის ცვლილება აისახება მის მატერიალურ საჭიროებაზე, რაც ასევე გადამწყვეტია ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრისას სკ-ის 1214-ე მუხლის მიხედვით როგორც ერთი, ისე მეორე ცვლილება შეიძლება გახდეს ასევე უკვე დადგენილი ალიმენტის ოდენობის შეცვლის მიზეზი. ეს ცვლილება შეი-

⁴³ BGH FamRZ 2015, 1172.

⁴⁴ BGH NJW 1982, 1641.

⁴⁵ BVerfG FamRZ 2005, 1052.

⁴⁶ BGH FamRZ 2017, 712.

⁴⁷ BGH NJW 2008, 1376.

⁴⁸ BGH FamRZ 2017, 520.

⁴⁹ BGH NJW 2002, 1270.

⁵⁰ BGH NJW 2002, 1270.

ძლება ეხებოდეს, როგორც ალიმენტის გაზრდას, ისე მის შემცირებას.

სამართლებრივი შედეგის სახით დანაწესში პირდაპირ საუბარია მხოლოდ ალიმენტის რაოდენობის ცვლილებაზე, თუმცა ეს მოიცავს ასევე მის სრულ გაუქმებასაც, თუ სარჩენი პირი საერთოდ აღარ საჭიროებს რჩენას ან მარჩენა-ლს მთლიანი სახსრები ამოენურა და არაფრის გადახდა არ შეუძლია.

1. ალიმენტის შემცირება

ალიმენტის შემცირების საფუძველი შეიძლება გახდეს ისეთი ნეგატიური ცვლილებები როგორცაა, მაგალითად, გადამხდელის გაკოტრება, სამუშაოს დაკარგვა, შშმ პირად ქცევა და ამით გამოწვეული შრომისუუნარობა და ა. შ. ამასთან გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ გადამხდელის მიზეზით და ბრალით გამოწვეული მატერიალური მდგომარეობის გაუარესება ალიმენტის შემცირების მიზეზი ვერ გახდება: მაგალითად, თუ ის ნებაყოფლობით ანებებს თავს შემოსავლის მომტან სამუშაოს, რეალური ალტერნატივის წინასწარ მოძიების გარეშე. გამონაკლისის სახით, სამუშაოსათვის თავის დაწება შეიძლება საპატიოდ ჩაითვალოს, თუ ის ხდება სწავლის გაგრძელებისა და მოგვიანებით უფრო მაღალკვალიფიციურ პროფესიონალად ჩამოყალიბების მიზნით. ამასთან გასათვალისწინებელია, რომ მაღალკვალიფიციურობა პირდაპირ კავშირში უნდა იყოს მოგვიანებით უკეთესი სამუშაოს შოვნის შანსებთან.

გარდა ამისა, ალიმენტის შემცირების მიზეზი შეიძლება გახდეს ისეთი ცვლილებები, რომლებიც უკავშირდება გადამხდელის ოჯახურ სტატუსს ან ცვლილებები, რომლების მნიშვნელოვნად ამცირებენ მის გადახდისუნარიანობას. მაგალითად, დაოჯახება და ახალი საალიმენტო ვალდებულებების წარმოშობა. თუმცა აქაც გასათვალისწინებელია ამ საალიმენტო ვალდებულებების რანგი: მაგალითად, ახალი მეუღლის რჩენის ვალდებულება ვერ „ჩააჩოჩებს“ და ვერ გახდება შვილის რჩენის ვალდებულების შემცირების საფუძველი.

პოზიტიური ცვლილებები, რომლებიც შეიძლება ალიმენტის რაოდენობის შემცირების საფუძველი გახდეს, ძირითადად უკავშირდება ალიმენტის მიმღების შემოსავლის ან ქონების მკვეთრ და არაუკუქცევად ზრდას: განათლების მიღების შემდეგ სამუშაოს დაწყება, მნიშვნელოვანი ღირებულების მქონე სამკვიდროს მიღება და ა. შ.

2. ალიმენტის გაზრდა

ალიმენტის გაზრდის საფუძველი, ზოგადად, ვერ გახდება მხოლოდ პოზიტიური ქონებრივი ცვლილება გადამხდელის მხარეზე, რადგან ალიმენტის განსაზღვრისას, მართალია, მის მდგომარეობას ყურადღება ექცევა, თუმცა ამოსავალი და მთავარი კრიტერიუმი ალიმენტის მიმღების საჭიროებებია. გამონაკლისის სახით, თუ მიმღებს თავის დროზე ვერ დაენიშნა ალიმენტი იმ ოდენობით, რაც აუცილებელი იყო მისი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებით, გამომდინარე გადამხდელის დუხჭირი ქონებრივი მდგომარეობიდან, ამ მდგომარეობის გაუმჯობესების შემდეგ, შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს ალიმენტის გაზრდა.

თუმცა ალიმენტის გაზრდის სტანდარტული საფუძველია მიმღების მოთხოვნილებების ზრდა, რაც შეიძლება განპირობებული იყოს ალიმენტის მიმღების გაღარიბებით, დაზიანებით გამოწვეული დახეობრებით და ა. შ. ამასთან, აუცილებელია, რომ ეს გაზრდა არ იყოს გამოწვეული მიმღების ბრალით. მაგალითად, წამალდამოკიდებულობით გამოწვეული დაზიანებები, რომლებიც არაგარდამავლად ზრდის ალიმენტის მიმღების მოთხოვნილებებს.

ალიმენტის მიმღების დაოჯახება და, თავის მხრივ, მისი საალიმენტო ვალდებულების წარმოშობა ვერ ჩაითვლება საკმარის საფუძველად გადასახდელი ალიმენტის ოდენობის გაზრდისა. გამონაკლისის წარმოადგენს შემთხვევა, როდესაც მიმღები დაქორწინდა ისე, რომ ჰქონდა საკუთარი თავისა და ოჯახის რჩენის სახსარი და შემდეგ საკუთარი ბრალის გარეშე დარჩა ამ სახსრის გარეშე. თუმცა პრაქტიკაში ეს შემთხვევა რთული წარმოსადგენია.

3. დანაწესის ანალოგიით გამოყენება

აღსანიშნია, რომ მოცემული დანაწესი გადახედვის შესაძლებლობას ითვალისწინებს მხოლოდ სრულწლოვანი შვილებისათვის და მშობლებისათვის გადასახდელი ალიმენტის შემთხვევაში, არასრულწლოვანი შვილისათვის გადასახდელი ალიმენტისას ამგვარი გადახედვის შესაძლებლობა გათვალისწინებული არ არის. ეს, რა თქმა უნდა, წარმოადგენს კანონმდებლის შეგნებულ გადაწყვეტას და ემყარება იმ მოსაზრებას, რომ არასრულწლოვანის შემთხვევაში მისი მატერიალური თუ ოჯახური მდგომარეობის ცვლილება რთულად წარმოსადგენია, ხოლო ალიმენტის გადამხდელის მატერიალური მდგომარეობის გაუარესება უმნიშვნელოა, რადგან მის ინტერესებს გადაიხადოს ნაკლები ალიმენტი გადანაწესის არასრულწლოვნის ინტერესი მიიღოს ალიმენტი უცვლელი ოდენობით.

გამონაკლისის სახით, როდესაც ცვლილება შეეხო არასრულწლოვნის ფინანსურ მდგომარეობას და ის იმდენად შეიცვალა, რომ აღარ რჩება უმცირესი ეჭვიც კი იმასთან დაკავშირებით, რომ ის არც ამჟამად და არც მომავალში ალიმენტის მიღებას აღარ საჭიროებს, დასაშვებია უნდა იყოს, სკ-ის 1222-ე მუხლის ანალოგიით, სარჩელი ალიმენტის რაოდენობის შემცირებასა თუ გაუქმებასთან დაკავშირებით. მაგალითად: არასრულწლოვნის მიერ ძვირადღირებული სამკვიდროს ან საჩუქრის მიღება, საიდანაც მიღებული შემოსავლიდან მას სრულად შეუძლია თავის რჩენა, ლატარიის მოგება და ა. შ.

VI. დაძმების ურთიერთრჩენის მოვალეობა

სკ-ის 1223-ე და მომდევნო მუხლები აწესრიგებენ მშობლებსა და შვილებს გარდა სხვა ნათესავენ შორის ალიმენტის გადახდის ვალდებულებას. ალიმენტის მოთხოვნის წინაპირობები აქაც უცვლელი რჩება: 1. ნათესაობა; 2. მატერიალური საჭიროება და 3. ალიმენტის გადახდაზე ვალდებულ პირს უნდა ჰქონდეს შესაბამისი შესაძლებლობა (საკმაო სახსარი). მოცემულ მოთხოვნას სხვა წინაპირობები არ აქვს. განსხვავებით განქორწინების შემდეგ გადასა-

ხდელი სარჩოსაგან, ალიმენტის გადახდა არ ითვალისწინებს დროით ჩარჩოებსა და მონაკვეთებით შემოზღუდვას. ამიტომაც, მიზეზი მატერიალური საჭიროებისა, ჩვეულებრივ, უმნიშვნელოა.

1. სკ-ის 1233-ე და მომდევნო მუხლებით გათვალისწინებული საალიმენტო მოთხოვნათა სისტემატიკა და გამართლება

სკ-ის 1223-ე და მომდევნო მუხლებში მოწესრიგებულია არა მხოლოდ პირდაპირი აღმავალი და დაღმავალი შტოს ნათესავენ (სკ-ის 1224, 1225-ე მუხლები) შორის ალიმენტის გადახდის ვალდებულება, არამედ ასევე დაძმებსა, მამინაცვალ-დედინაცვალსა (სკ-ის 1226, 1227-ე მუხლები) და გერს შორის ურთიერთობაში, ასევე ფაქტობრივ აღმზრდელსა და აღზრდილს შორის (სკ-ის 1229-ე მუხლი).

ამით ქართველი კანონმდებელი უხვევს გერმანული გადაწყვეტისაგან, სადაც მხოლოდ პირდაპირი ხაზის ნათესავენ შორის არსებობს საალიმენტო მოთხოვნა.⁵¹ განსხვავება განპირობებულია ოჯახური და ზოგადად ნათესაური კავშირების განსხვავებული სოციო-კულტურული აღქმით. მაგალითად, მაშინ როდესაც გერმანელები საალიმენტო მოთხოვნას ავრცელებენ „დიდ“ ბებია და პეპერაზე, ქართველი კანონმდებელი ამ ვალდებულებებს მხოლოდ ბებია-პაპაზე წყვეტს (სკ-ის 1224, 1225-ე მუხლები),⁵² რაც სამართლის დოგმატიკის მიღმა მდებარე საკითხია. გარკვეული გაგებით ქართველი კანონმდებელი უფრო შორს არის ტრადიციული ოჯახური მოდელისაგან, სადაც რამდენიმე თაობას პირადი ურთიერთობა და „ამაგი“ აკავშირებს, რაც წარმოადგენს საალიმენტო პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძველს. ამის საპირისპიროდ, ქართველი კანონმდებელი მიიჩნევს, რომ მამინაცვალსა და გერს შორის ეს საერთო ოჯახური კავშირი უფრო ხშირია თანამედროვე სამყაროში, ვიდრე „დიდ“ ბებია და

⁵¹ შდრ. გსკ-ის 1601-ე პარაგრაფი.
⁵² თუმცა საკითხავია, ხომ არ იგულისხმება ბებია-პაპაში ასევე „დიდი“ ბებია და პეპერა და ეს ცნება მხოლოდ ლიტერატურული ტერმინის შერჩევის აუცილებლობიდან გამომდინარეობს.

შვილიშვილს შორის. გერმანელები ასევე არ იცნობენ საალიმენტო ვალდებულებებს და-ძმას შორის, რაც განპირობებულია ზემოთ აღნიშნული აღმზრდელითი მომენტის არარსებობით. ამის საპირისპიროდ, ქართველი კანონმდებელი მიიჩნევს, რომ და-ძმას შორის სისხლისმიერი კავშირი გადამწყვეტი და საკმარისია ალიმენტის მოთხოვნის მინიჭებისათვის.

საალიმენტო მოთხოვნა არ ვრცელდება გვერდითი ხაზის ისეთ ნათესავეებზე, როგორც არის ბიძა, მამიდა, ბიძაშვილი და ა. შ., ასევე მეუღლის ნათესავეებსა თუ შვილების ქორწინებით დანათესავეებულ პირებზე, თუმცა, გამოწვევის სახით, ამ პირებისათვის უსაფუძვლოდ გადახდილი ალიმენტის უკუმოთხოვნა შეიძლება გამოირიცხოს სკ-ის 976 II ა) მუხლის საფუძველზე.

2. საალიმენტო მოთხოვნათა რიგითობა

ქართველი კანონმდებელი, გერმანელისაგან განსხვავებით, ცალკე დანაწესს არ უჩენს საალიმენტო მოთხოვნათა რანგს. ეს წესები შესაბამის კონკრეტულ მოთხოვნებთანაა მიბმული, მეგალითად პაპისა და ბებუის მიერ შვილიშვილის რჩენის საკითხი დგება მხოლოდ მაშინ, თუ მას არ შეუძლია მიიღოს ალიმენტი საკუთარი მშობლების, მეუღლის ან შვილისაგან, რაც წარმოადგენს მათი მოთხოვნის რიგის განმსაზღვრელ დათქმას.

ზოგადად საალიმენტო მოთხოვნათა რანგი შემდეგია:

ა) რიგითობა ვალდებული პირის მიხედვით

პირველ რიგში, მატერიალური საჭიროების მქონე პირის მეუღლე არის ვალდებული არჩინოს ის (სკ-ის 1182-ე და მომდევნო მუხლები). ეს ვალდებულება ძალაშია განქორწინების შემთხვევაშიც (სკ-ის 1183-ე მუხლი) და წინ უსწრებს ნათესავეებისაგან ალიმენტის გადახდის მოთხოვნას. მეუღლის მიმართ ალიმენტის მოთხოვნაზე უარის თქმა არ უნდა დააწვეთ ტვირთად სარჩენის ნათესავეებს. სუბსიდიარულად დასაშვებია ასევე მათგან სარჩოს მოთხოვნა, თუ: მეუღლის მიერ გადასახდელი ალიმენტი,

მისი სხვა ვალდებულებების გათვალისწინებით, რომელიც ამცირებენ მის საალიმენტო ვალდებულებას, ვერ ფარავს სარჩენის საჭიროებებს ან ქვეყნის შიგნით მეუღლის მიმართ საალიმენტო მოთხოვნის განხორციელება არის გამორიცხული ან მნიშვნელოვნად გართულებული.

შთამომავლები პასუხს აგებენ ნათესაობის ხარისხის მიხედვით, მათი საალიმენტო ვალდებულება წინ უსწრებს მშობლებისა და სხვა აღმავალი ხაზის ნათესავეების ვალდებულებას; ერთმანეთის მიმართაც მათ ასევე ნათესაობის ხარისხის მიხედვით ეკისრებათ საალიმენტო ვალდებულება.

რაც შეეხება აღმავალი ხაზის ნათესავეების ალიმენტთა რიგითობას, მშობელთა საალიმენტო ვალდებულება წინ უსწრებს პაპისა და ბებუის საალიმენტო ვალდებულებას (სკ-ის 1225-ე მუხლი). იხ. ერთი და იმავე რანგის საალიმენტო ვალდებულებებთან დაკავშირებით დეტალურად ქვევით.

შვილის მოვლის მესამე პირისათვის გადაცემა წარმოშობს ალიმენტის ფულით გადახდის ვალდებულებას.⁵³

თუ წინა რიგის ალიმენტის მოვალე ვერ ასრულებს ნაკისრ ვალდებულებას სრული ან ნაწილობრივი შეუძლებლობის გამო ან მის წინაშე ქვეყნის შიგნით შეუძლებელია სამართლებრივი მოთხოვნების განხორციელება, მას ანაცვლებს შემდეგი რიგის მოვალე. ამ კატეგორიის ქვეშ ექცევა წინა რიგის მოვალის მიერ განზრახ უარის თქმა შემოსავლის მომტან საქმიანობაზე.

ეს წესი მოქმედებს ასევე ერთი და იმავე საფეხურზე მდგომი რამდენიმე მოვალე ნათესავის შემთხვევაში. პაპა და ბებია მხოლოდ მაშინ აგებენ პასუხს, როდესაც ორივე მშობელი უქონელია.

ბ) რიგითობა ალიმენტზე უფლებამოსილ პირთა მიხედვით

მატერიალური სახსარი, როგორც ალიმენტის გადახდის წინაპირობა შეიძლება მარტივად

⁵³ OLG Hamm FamRZ 1991, 104.

ვად ამოიწუროს, თუ ალიმენტის გადახდა აუცილებელი იქნება არა ერთი, არამედ რამდენიმე პირისათვის. ამიტომაც, აუცილებელია გარკვეული რიგითობის დაცვა არა მხოლოდ ალიმენტის მოვალეების, არამედ ალიმენტის კრედიტორების სიმრავლის შემთხვევაშიც. განსხვავებით ზემოთ განხილული მოვალეთა რიგითობისგან, კანონი ამ შემთხვევაში თითქმის არანაირ ხელმოსაჭიდს არ იძლევა, რის გამოც ამ ალიმენტზე უფლებამოსილ პირთა რიგითობის განსაზღვრა შესაძლებელია მხოლოდ ზოგადი პრინციპებისა და კანონის მიზნიდან გამომდინარე. მათზე დაყრდნობით შესაძლებელია შემდეგი სურათის გამოკვეთა:

ალიმენტზე უფლებამოსილ პირებს შორის პირველ ადგილზე დგანან არასრულწლოვანი შვილები. შვილის ცნების ქვეშ მოიაზრება ყველა, როგორც გენეტიკური, ისე ნაშვილები, ქორწინებაში, თუ მის გარეთ შექმნილი. შვილის რჩენა სარგებლობს აბსოლუტური უპირატესობით და არ არსებობს მასთან გათანაბრებული საალიმენტო მოთხოვნა. ეს გადაწყვეტა გამართლებულია იმით, რომ შვილები საზოგადოების ეკონომიკურად ყველაზე მონყვლადი წევრები არიან და არ ძალუძთ საკუთარი ძალებით წელში გამართვა.⁵⁴ მათ, ზოგადად, არ უთანაბრდებიან სრულწლოვანი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე შვილები.⁵⁵

მეორე ადგილას დგანან მშობლები, რომლებიც ბავშვს უვლიან და, აქედან გამომდინარე, აქვთ ალიმენტის მოთხოვნის უფლება. მათ ქვეშ მოიაზრება არსებულ ქორწინებაში ერთ-ერთი მშობლის გარდა, ასევე ცალკე მცხოვრები და განქორწინებული, ისევე როგორც ერთმანეთთან ქორწინებაში არ მყოფი მშობლები. ეს ემყარება იმ გადაწყვეტას, რომ აუცილებელია ქორწინებაში და ქორწინების მიღმა ბავშვების თანაბარ მდგომარეობაში ჩაყენება.⁵⁶ ეს ბავშვის მომვლელი მშობლისათვის ძალაში უნდა დარჩეს დამოუკიდებლად მისი საოჯახო-სამართლებრივი სტატუსისა. ცალკეულ შემთხვევაში განხილვისას, ქორწინების საერთო ხანგრძლივობის გარდა, ყურადღება უნდა მიე-

ქცეს იმას, თუ რა ასაკის დაქორწინდნენ მეუღლეები, მათი ასაკი განქორწინების მომენტი-სათვის, ასევე საერთო ბავშვის მოვლისა და აღზრდის ხანგრძლივობა და ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულება.⁵⁷ არ არის აუცილებელი, რომ ქორწინებამ მეუღლეს დააკარგინოს საკუთარი შემოსავლის ქონის შანსი. მეორე რიგის მინიჭებისათვის საკმარისია, თუ ქორწინება არსებობდა დიდი ხნის განმავლობაში.

ერთი და იმავე რანგის ფარგლებში ყველა ალიმენტის კრედიტორი ერთნაირი სტატუსით სარგებლობს. რიგის შემდეგ საფეხურზე არიან: მეუღლეები და განქორწინებული მეუღლეები, რომლებიც არ ექცევიან ზემოთ მოყვანილ კატეგორიაში; შვილები, რომლებიც არ განეკუთვნებიან პირველ კატეგორიას, ანუ ზოგადად შეუძლიათ იზრუნონ საკუთარ რჩენაზე; შვილიშვილები. შეთანხმება ალიმენტის რანგთან დაკავშირებით, ზოგადად, დაუშვებელია. თუმცა დასაშვებია იმ მოთხოვნებზე უარის თქმა, რომელიც გამომდინარეობს წინა რიგიდან. თუ წინა რიგის ალიმენტზე უფლებამოსილი პირის ალიმენტით ამოიწურება ვალდებული პირის მატერიალური შესაძლებლობა, მომდევნო რიგის ალიმენტის კრედიტორის მოთხოვნა აღარ წარმოიშობა ან წარმოიშობა მომდევნო რიგის ალიმენტის მოვალის მიმართ.

VII. შვილიშვილის საალიმენტო მოვალეობა შრომისუუნარო პაპისა და ბებუის მიმართ და პირიქით

1. შვილიშვილის საალიმენტო მოვალეობა

აღმავალი ხაზის ნათესავებში, მშობლებისა და შვილების ურთიერთრჩენის ვალდებულების გარდა, საალიმენტო ვალდებულებები ეკისრებათ ასევე შვილიშვილს პაპისა და ბებუის წინაშე (სკ-ის 1224-ე მუხლი) და პირიქით (სკ-ის 1225-ე მუხლი), იმისდა მიხედვით, თუ რომელი საჭიროებს დახმარებას.

ყველა ის პრინციპი, რაც მოქმედებს შვილების მიერ მშობლების სარჩენად ალიმენტის გა-

⁵⁴ BT-Drs. 16/1830, 23.

⁵⁵ BGH NJW 1984, 1815.

⁵⁶ BVerfG NJW 2007, 1738.

⁵⁷ BT-Drs. 16/1830, 24; BT-Drs. 16/6980, 10.

დახდის შემთხვევაში (მაგ., „შავი დღის ფული“), ძალაში რჩება პაპა-ბებუის რჩენისასაც.

სხვადასხვა ხარისხის ნათესაური კავშირით დაკავშირებულ ალიმენტის მოვალეებს შორის არსებობს რიგითობა. ზოგადად, მომდევნო რიგის ალიმენტის მოვალე არ არის ვალდებული გადაიხადოს, თუ არსებობს წინა რიგის მოვალე. თუ ის მაინც იხდის ალიმენტს, დგება ამ რანგით წინ მდგომისაგან რეგრესის წესით გადახდის მოთხოვნის საკითხი. ამ დროს გამოისაყოფია შემდეგი კონსტელაციები:

თუ, მაგალითად, შვილიშვილი ან სხვა მომდევნო რიგის მოვალე უხდის პაპას ან ბებუას ალიმენტს მათი შვილის ან მეუღლის მაგივრად, იმიტომ, რომ ეს უკანასკნელები გადახდისუუნარონი არიან, ზოგადად, მას ამ სიტუაციაში არ აქვს რეგრესის მოთხოვნა, რადგან გადახდისუუნარობა ალიმენტის მოვალეს ათავისუფლებს მისი ამ ვალდებულებისაგან და შესაბამისად გადამხდელი აქ არ ასრულებს სხვისათვის.

ამის საპირისპიროდ, თუ მომდევნო რიგის მოვალე ასრულებს იმის გამო, რომ წინა რიგის მოვალისაგან ალიმენტის თანხის „ამოღება“ შეუძლებელია, მაშინ შემსრულებელი მოიპოვებს მის მიმართ მოთხოვნას სკ-ის 986-ე და ასევე 969, 973-ე მუხლების მიხედვით.⁵⁸

2. პაპისა და ბებუის საალიმენტო მოვალეობანი

პაპისა და ბებუის საალიმენტო მოვალეობების დადგენის წინაპირობა, პირველ რიგში, რა თქმა უნდა, არის შესაბამისი ნათესაური კავშირის არსებობა მათსა და შვილიშვილს შორის. გარდა ამისა, მათ უნდა ჰქონდეთ ალიმენტის გადახდისათვის შესაბამისი სახსარი და შვილიშვილი საჭიროებდეს მატერიალურ დახმარებას. თუმცა იმ თავისებურებით, რომ პაპა და ბებუა არ არიან ვალდებული „გაიღარიბონ“ თავი შვილიშვილის რჩენის ფარგლებში და ეჭვქვეშ დააყენონ საკუთრი კეთილდღეობა და უზრუნველყოფილი სიბერე, ამიტომაც გადასა-

ხდელი ალიმენტის ოდენობის გამოთვლისას მათაც აქვთ ე. წ. „თავის შენახვის ხარჯების“ „ბონუსი“, რომლის გამოკლების შემდეგ (შემოსავლიდან და ქონებიდან) გამოითვლება შვილიშვილისათვის გადასახდელი ალიმენტი.⁵⁹

პაპისა და ბებუის საალიმენტო ვალდებულება არის სუბსიდიური, ანუ წარმოიშობა მხოლოდ მაშინ, თუ შვილიშვილს არ შეუძლია მიიღოს სარჩო თავისი მშობლების, მეუღლის ან შვილებისაგან.

VIII. მამინაცვლისა და დედინაცვლის საალიმენტო მოვალეობა

განსხვავებით არაერთი ევროპული სამოქალაქო კოდექსისა (მაგ., გერმანული⁶⁰), ქართველმა კანონმდებელმა სკ-ის 1226-ე მუხლში ცალსახად დააფიქსირა გერის საალიმენტო მოთხოვნები მამინაცვლისა და დედინაცვლის მიმართ, ისევე, როგორც, პირიქით – გერის საალიმენტო მოვალეობები სკ-ის 1227-ე მუხლში. საალიმენტო ვალდებულებების გავრცელება გერსა და მამინაცვალ-დედინაცვალს შორის ურთიერთობაზე წარმოადგენს ოჯახის იმ განვრცობილი სოციალური ცნების ნაწილს, რომელიც საფუძვლად უდევს საალიმენტო სამართალს და რომელიც არ შემოიფარგლება მხოლოდ სისხლისმიერი ნათესაური კავშირით. აქ კანონმდებელი მიიჩნევს, რომ გერსა და მისი მშობლის მეუღლეს შორის არსებობს ოჯახური ბმა, რაც საკმარისია საალიმენტო ვალდებულებების დაკისრებისათვის. თუმცა ამისათვის აუცილებელია შემდეგი წინაპირობების შესრულება: მამინაცვალი ან დედინაცვალი უნდა იმყოფებოდეს ქორწინებაში გერის მშობელთან, როგორც ამას თავად ეს ცნება გულისხმობს (წინააღმდეგ შემთხვევაში: სკ-ის 1229-ე მუხლი), გერი აღსაზრდელად უნდა რჩებოდეს მასთან, მშობლის გარდაცვალების ან ამ უკანასკნელისაგან სარჩოს მიღების შეუძლებლობის შემდეგ, ანუ მათ შორის უნდა არსებობდეს ოჯახური ერთობა. ეს არ არის სახეზე, თუ გე-

⁵⁹ BGH NJW 2006, 144.

⁶⁰ გამონაკლისი გსკ-ის 1371 IV პარაგრაფი: გერის მოთხოვნა განათლების დაფინანსებაზე მშობლის გარდაცვალებისას.

⁵⁸ Born, in Münchener Kommentar zum BGB, 4. Auflage 2002, 1607 Rn. 24.

რი ცალკე გადადის საცხოვრებლად, გადადის სხვა ნათესავთან საცხოვრებლად ან რჩება მამინაცვალთან თუ დედინაცვალთან, მხოლოდ გამოუვალი სიტუაციის გამო, ისე, რომ მათ შორის ეს ოჯახური ერთობა დარღვეულია. ამ შემთხვევაში მათ შორის არ არის აღზრდის (რჩენის) ელემენტი, რაც გაამართლებდა ალიმენტის მოთხოვნის არსებობას.

შვილების შემთხვევაში სახეზეა საალიმენტო ვალდებულება სკ-ის 1212-ე (1218-ე) და მომდევნო მუხლების მიხედვით.

IX. საალიმენტო მოვალეობანი ფაქტობრივი აღმზრდელის მიმართ

სკ-ის 1229-ე მუხლი აწესრიგებს აღმზრდელის მიერ სარჩოს მოთხოვნის უფლებას. აქ, ისევე როგორც სკ-ის 1226-ე და 1227-ე მუხლების შემთხვევაში, კანონმდებელი უხვევს სისხლის ნათესაობის პრინციპიდან და ალიმენტის მოთხოვნისათვის საკმარისად მიიჩნევს იმ ფაქტობრივ ამაგს, რაც გააჩნია აღმზრდელს აღზრდილზე. თუმცა ამასთან აქცენტს აკეთებს „მუდმივი“ ხასიათის აღზრდაზე. ეს, რა თქმა უნდა, არ გულისხმობს ბავშვის დაბადებიდან მის სრულწლოვანებამდე აღზრდას, რადგან არც მშობელს არ ევალება ამის გაკეთება (საკმარისია, თუ ის ასრულებს თავის საალიმენტო ვალდებულებას, რათა მოგვიანებით თავადაც ჰქონდეს შვილის მიმართ საალიმენტო მოთხოვნები). „მუდმივი აღზრდა“ გულისმობს არადროებითი და არაგარდამავალი ხასიათის ურთიერთობას, რომელიც არ არის განპირობებული კონკრეტული ინსტიტუციონალური სიტუაციით (აღმზრდელი ინტერნატში) და თავისი ხასიათით უახლოვდება და უტოლდება მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობას. აღზრდის ხანგრძლივობა გადამწყვეტი არ არის, თუმცა სკ-ის 1227 II მუხლის ანალოგიით ის არ უნდა იყოს ხუთ წელზე ნაკლები.

აღზრდა გულისმობს, ისევე, როგორც მშობლის ზრუნვის შემთხვევაში, პიროვნულ და ქონებრივ ზრუნვასა და ამავდროულად აღსაზრდელზე საკუთარი პიროვნული და ეკონომიკური რესურსების დახარჯვას. თუ ელემენტე-

ბიდან ერთ-ერთი მაინც არ არის სახეზე, სკ-ის 1229-ე მუხლი არ გამოიყენება.

X. ალიმენტის ოდენობის განსაზღვრის წესი

გადასახდელი ალიმენტის ოდენობა ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში განისაზღვრება სასამართლოს მიერ ფულადი თანხით, თუმცა დასაშვებია ასევე ნატურით განხორციელებული შესრულების (იხ. ქვევით) ალიმენტად ჩათვლა. ალიმენტის განსაზღვრისას სასამართლო მხედველობაში იღებს ალიმენტის გადამხდელის მატერიალურ და ოჯახურ მდგომარეობას.

1. ალიმენტის ოდენობა – ცხოვრებისეული მოთხოვნილებები, ცხოვრების დონე

ალიმენტის ოდენობა საკმარისი უნდა იყოს უფლებამოსილი პირის ცხოვრებისეული მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად. ცხოვრებისეული მოთხოვნილებები გულისხმობს ყველა ყოფითი საჭიროების დაკმაყოფილებას. არ არსებობს კანონისმიერი მინიმალური ზღვარი ყოფითი მოთხოვნილებებისათვის. თავშესაფარში ან ფსიქიატრიულ დანესებულებაში მოთავსებული მშობლის მოთხოვნილებები იფარება იქ ყოფნის ხარჯებით; გადამწყვეტია აქტუალური და არა წარსულში არსებული ცხოვრების (უკეთესი) დონე.⁶¹ შვილის შემთხვევაში, რომელსაც ჯერ კიდევ არ შეუძლია საკუთარი ცხოვრების მოწყობა, ორიენტირება უნდა მოხდეს მშობლების ცხოვრების დონეზე.⁶² განსხვავებით მეუღლის რჩენისაგან, სკ-ის 1212-ე და მომდევნო მუხლების მიხედვით გადასახდელი სარჩო განისაზღვრება ვალდებული პირის ამჟამინდელი დონით; გამომდინარე აქედან, ბავშვს, ზოგადად, არ აქვს მოთხოვნა უკეთ ანაზღაურებადი სამსახურის შენარჩუნებასთან დაკავშირებით.⁶³ ბავშვის ნიჭიდან და უნარიდან გამომდინარე, რომლებიც შეიძლება განვითარდეს შესაბამისი განათლების მიცემით, მისთვის აუცილებელმა ცხოვრების სტანდარტმა შესაძლოა უკვე დამოუკიდებელი მოხაზულობა

⁶¹ BGH FamRZ 2015, 2138.
⁶² BGH NJW-RR 1986, 426.
⁶³ OLG Zweibrücken NJW 1997, 2390.

მიიღოს და აუცილებლად წარმოაჩინოს, ერთი შეხედვით, მშობლების ცხოვრების დონესთან შეუსაბამო განათლების ხარჯების გადახდა. თუ გადასახადების გადამხდელი უცხოეთში ცხოვრობს, აუცილებელია მისი ცხოვრების დონის გამოსათვლელად იქაური და მშობლიური ვალუტების მსყიდველუნარიანობის შეპირისპირება და ასევე სხვა სტატისტიკური მონაცემების მოშველიება.⁶⁴

არასრულწლოვანი ბავშვების ცხოვრებისეული ურთიერთობები განპირობებულია მისი ბავშვობით, ანუ სკოლისა და განათლების აუცილებლობით, ამან შეიძლება გამოიწვიოს მაღალი შემოსავლის მქონე ალიმენტის მოვალის მიერ გადასახდელი ალიმენტის ოდენობის შემოზღუდვა.⁶⁵

2. ცხოვრებისეული მოთხოვნილებების განსაზღვრა

ცხოვრებისეულ მოთხოვნილებებს განეკუთვნება, პირველ რიგში, რა თქმა უნდა, საკვები, ბინა და ტანსაცმელი, თუმცა, ასევე, წამლები ავადმყოფობისას და სამედიცინო დაზღვევა, დანახარჯები კულტურული ღონისძიებებისა და სხეულებრივი თუ გონებრივი დასვენების შესაძლებლობისათვის. გადასახდელია ასევე ე.წ. ზედმეტი ხარჯებიც, რის ქვეშაც იგულისხმება დანახარჯები, რომლებიც მხოლოდ შიგადაშიგ არის გასაწევი, თუმცა იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ ერთჯერადად ვერ იქნება დაფარული ალიმენტის გადამხდელის მიერ (ძვირადღირებული ოპერაცია), ამასთან, არის კალკულირებადი და შეიძლება გათვალისწინებულ იქნას ალიმენტის განსაზღვრისას (ბავშვი უკვე დაავადებულია და ადრე თუ გვიან აუცილებელი გახდება ოპერაცია).⁶⁶ თუ ერთ-ერთი მშობელი საკუთარ თავზე აიღებს ბავშვის მოვლას, ხოლო შემდეგ მაინც მოკიდებს ხელს საქმიანობას, ბავშვის მესამე პირის მიერ მოვლის ხარჯები ვერ ჩაითვლება ზედმეტ ხარჯებად.⁶⁷

3. აღზრდისა და განათლების ხარჯები

აღზრდის ხარჯები ალიმენტიდან იფარება იმ ფარგლებში, რა ფარგლებშიც არსებობს აღზრდის აუცილებლობა და უფლებამოსილება, ანუ ბავშვების შემთხვევაში სრულწლოვანების მიღწევამდე.

განათლების ხარჯების გადახდა უნდა გაგრძელდეს სრულწლოვანების მიღწევის შემდეგაც. ალიმენტის გადამხდელი ვალდებულია მისცეს პროფესიული განათლება, რომელიც შეესაბამება ბავშვის სურვილს, უნარებსა და ანგარიშგასაწევ მისწრაფებებს და ამავდროულად მისი ხარჯები არ არის მშობლების ფინანსური შესაძლებლობების მიღმა.⁶⁸ განათლებაზე მოთხოვნის უფლებას შეესაბამება ამავდროულად შვილის მოვალეობა, ჩაერთოს სწავლის პროცესში მონდომებით და სიბეჯითით და დაამთავროს ის შესაბამის დროში (ორმხრივობის პრინციპი).⁶⁹ თუ შვილი ხანგრძლივი დროის განმავლობაში არღვევს თავის ამ მოვალეობას, შესაბამისი ალიმენტის მოთხოვნის უფლება ქარწყლდება.⁷⁰ მხოლოდ შეყოვნებები, სწავლის პროცესში ბავშვის მიერ გზიდან უმნიშვნელოდ გადახვევის გამო, ნდობისა და კეთილსინდისიერების პრინციპის საფუძველზე (სკ-ის 8 III მუხლი), მხედველობაში არ მიიღება.⁷¹ ბავშვს ევალება ასევე სკოლის დამთავრების შემდეგ მალევე მოახდინოს ორიენტირება და ჩაებას შესაბამისი განათლების პროცესში.⁷² დიდხანსმა დაყოვნებამ შეიძლება ასევე გააქარწყლოს განათლების ალიმენტის მოთხოვნის უფლება,⁷³ თუ არ არსებობს შესაბამისი არაგააკიცხვადი მიზეზი⁷⁴ ამ დაყოვნებისათვის.

⁶⁸ BGH FamRZ 2017, 800.

⁶⁹ OLG Koblenz FamRZ 2015, 1814.

⁷⁰ BGH NJW 1998, 1556.

⁷¹ BGH FamRZ 2017, 1133; FamRZ 2017, 801; NJW 2013, 2752.

⁷² BGH FamRZ 2017, 801.

⁷³ BGH NJW 1998, 1556.

⁷⁴ BGH FamRZ 2017, 1132.

⁶⁴ შდრ. BGH NJW 2014, 2787.

⁶⁵ BGH NJW 1983, 1430; NJW-RR 1986, 426.

⁶⁶ BGH NJW 2013, 2900.

⁶⁷ BGH FamRZ 2018, 24.

4. ერთი და იმავე რანგის საალიმენტო ვალდებულება, სკ-ის 1230 II მუხლი

ერთი და იმავე რანგის საალიმენტო ვალდებულების შემთხვევაში, მაგალითად, მშობლების ვალდებულება, ის ნაწილდება მათი შემოსავლისა და ქონების მიხედვით.⁷⁵ განაწილება გულისხმობს წილობრივი და არა სოლიდარულის (სკ-ის 1230 II მუხლი) ვალდებულების წარმოშობას.⁷⁶ თუმცა ეს „განაწილება“ ყოველთვის არ ხდება თანაბრად, არამედ გადამწყვეტია მშობლების შემოსავალი, მათი ქონებრივი მდგომარეობა და ა. შ.⁷⁷

თუ მშობლები ინაწილებენ შვილზე ზრუნვასთან დაკავშირებულ ამოცანებს, მაშინ ალიმენტი შეიძლება გაიყოს ნატურით და ფულით გადასახდელ ალიმენტად. მაშინაც კი, როდესაც ერთი მშობელი, რომელიც თავის საალიმენტო ვალდებულებას შვილის წინაშე მისი მოვლითა და აღზრდით ასრულებს, ფლობს ასევე შემოსავალს, მაინც, ჩვეულებრივ, მხოლოდ მეორე მშობელს ეკისრება მთლიანი ალიმენტის ფულში გადასახდელი ოდენობის დაფარვა.⁷⁸ თუ ორივე მშობელი სრულ განაკვეთზეა დასაქმებული, სრულწლოვანი ბავშვის მოვლა, ჩვეულებრივ, ნებაყოფლობითი შესრულებაა და არ ამცირებს ალიმენტის ვალდებულებას.⁷⁹ თუ მშობლები ერმანეთს ენაცვლებიან შვილის მოვლაში, ორივემ ალიმენტი ფულით უნდა გადაიხადოს.⁸⁰ თუმცა ეს წესი არ მოქმედებს მაშინ, როდესაც ორმხრივი მოვლის მიუხედავად, მის ძირითად ნაწილს მაინც ერთ-ერთი მშობელი ასრულებს; ატარებს რა ის მთავარ პასუხისმგებლობას ბავშვზე, ეს ეთვლება მას მის რჩენად და მეორე მშობელია ვალდებული გადაიხადოს ალიმენტი ფულით.⁸¹

აუცილებელია სასამართლომ შეიმუშაოს პრინციპები (სასურველი კონკრეტული ან აბსტრაქტული ცხრილების სახით მოცემული),

⁷⁵ BGH NJW-RR 1986, 293; FamRZ 1988, 1039.
⁷⁶ BGH NJW 1971, 1985.
⁷⁷ BGH NJW 1971, 1983.
⁷⁸ BGH NJW 1981, 2462.
⁷⁹ BGH NJW 1994, 1530.
⁸⁰ BGH NJW 2015, 331; FamRZ 2016, 1055.
⁸¹ BGH NJW 2015, 331.

რომელთა მიხედვითაც უნდა მოხდეს ფულით გადასახდელი ალიმენტის განსაზღვრა ნატურით გადასახდელის გვერდით.⁸² შვილის მოვლის მესამე პირისათვის გადაცემა წარმოშობს ალიმენტის ფულით გადახდის ვალდებულებას.⁸³

XI. ალიმენტის მოთხოვნის პრეკლუზიის გამორიცხვა

სკ-ის 1234 I მუხლი გამორიცხავს საალიმენტო მოთხოვნის პრეკლუზიას, ანუ ჩამორთმევას, მისი ხანგრძლივი დროის განმავლობაში გამოუყენებლობის გამო. განსხვავებით მთელი რიგი სხვა მოთხოვნებისაგან, რომელთათვისაც მოქმედებს როგორც ხანდაზმულობის ვადა, ისე პრეკლუზია და ამ უკანასკნელი საფუძვლით ისინი შეიძლება განუხორციელებელი გახდნენ (ხანდაზმულობის ვადის გასვლამდეც), თუ მოვალეს გაუჩნდა (მეორე მხარის მიერ განპირობებული) ნდობა, რომ კრედიტორი ამ მოთხოვნას აღარ გამოიყენებს, ალიმენტის მოთხოვნა არაპრეკლუდირებადია – მისი გამოყენება დასაშვებია ყოველთვის, სანამ ის არსებობს (მაგალითად, ბავშვის სრულწლოვანების მიღწევამდე), მაშინაც კი, როდესაც მისი წარმოშობიდან გასულია დიდი ხანი და ის ამ დროის განმავლობაში გამოყენებული არ ყოფილა.

ასევე დაუშვებელია მხარეთა შეთანხმების საფუძველზე ალიმენტის ვალდებულებისაგან გათავისუფლება.

XII. ალიმენტის მოთხოვნის ხანდაზმულობა

სკ-ის 1234 II 1 მუხლში გამყარებული წესის მიხედვით, ალიმენტის მოთხოვნა შესაძლებელია მხოლოდ სამომავლო პერიოდისათვის. ეს პრინციპი ემსახურება ალიმენტზე ვალდებული პირის დაცვას ჭარბი ვალებისგან, რომელთაც ის წინასწარ ვერ გათვლიდა. ამასთან უმნიშვნელოა, აგრძელებს თუ არა საალიმენტო ვალდებულება ამ მომენტისათვის არსებობას.

⁸² შდრ, გერმანიაში BGH NJW 1981, 1560; NJW 1991, 697; OLG Bamberg NJW 1995, 1434.
⁸³ OLG Hamm FamRZ 1991, 104.

თუმცა ალიმენტის მხოლოდ სამომავლოდ გადახდის პრინციპი მოქმედებს არა შეუზღუდავად, არამედ მხოლოდ იმ ვალებისათვის, რომლებიც წარმოშობილია სამ წელზე ადრე სარჩელის წაყენებამდე და სარჩოს მისაღებად განხორციელდა ზომები, რომელიც დასრულდა უშედეგოდ, რადგან ვალდებული პირი თავს არიდებდა ალიმენტის გადახდას (სკ-ის 1234 II 2 მუხლი). საკითხავია, ეს ვადა წარმოადგენს ხანდაზმულობის ვადას, ანუ სამ წელზე მეტი ხნის წინ წარმოშობილი მოთხოვნის იძულებით განხორციელება მხოლოდ გამორიცხულია და თავად მოთხოვნა აგრძელებს არსებობას თუ სამი წლის წინანდელი მოთხოვნა საერთოდ ქარწყდება და აღარ არსებობს. თუ ალიმენტის მოთხოვნა ჩაითვლებოდა მხოლოდ ხანდაზმულად, მისი ნებაყოფლობით შესრულების შემთხვევაში, უკუმოთხოვნა გამორიცხული იქნებოდა (სკ-ის 144 II, 976 II ბ) მუხლი), რადგან არსებული ხანდაზმული მოთხოვნა წარმოადგენს მიღებულის შენარჩუნების საფუძველს. თუმცა რეზულტატის მხრივ შეიძლება არაფერი შეიცვალოს, რადგან, მეორე ვარიანტის დაშვებისასაც, უსაფუძვლოდ გადახდილის უკუმოთხოვნა შეიძლება გამორიცხული იყოს სკ-ის 976 II ა) მუხლის მიხედვით. სკ-ის 1234 II 2 მუხლში დაფიქსირებული ვადის ხანდაზმულობის ვადად დაკვალიფიცირების სასარგებლოდ მეტყველებს ის გარემოება, რომ მთავარი განსხვავება, რაც გამომრიცხავ და ხანდაზმულობის ვადებს შორის არსებობს, სასამართლოს მიერ ამ ვადის შემონახვაში მდგომარეობს – ხანდაზმულობის ვადას ის ამონიშნავს მხოლოდ მოპასუხის შესაგებლის საფუძველზე, ხოლო გამომრიცხავ ვადას – საკუთარი ინიციატივით. პირველის შემთხვევაში, ალიმენტზე ვალდებული პირი უფრო მეტად არის დაცული და სწორედ ეს ემსახურება ალიმენტის მხოლოდ სამომავლოდ დაკისრების პრინციპის განხორციელებას. გარდა ამისა, დანაწესში სამი წლის ალიმენტის მოთხოვნის შენარჩუნების წინაპირობაა მისი მიღების მცდელობა, რაც შეიძლება იყოს მხოლოდ მოთხოვნის არსებობა-არარსებობის წინაპირობა და არა ხანდაზმულობის ვადის დაწყება-არდაწყების ათვლის წერტილი. სკ-ის 1235-ე მუხლში, რომელიც სააღსრულებო

ხანდაზმულობას შეეხება, კანონმდებელი პირდაპირ ახსენებს ამ ცნებას, რაც ნიშანია იმისა, რომ, თუ წინა მუხლშიც ხანდაზმულობაზე იქნებოდა საუბარი, ეს, ცხადია, ხაზგასმული იქნებოდა. ყოველივე ზემოთ თქმულის საფუძველზე, სკ-ის 1234 II 2 მუხლის ვადა ალიმენტის მოთხოვნის გამომრიცხავ ვადად უნდა შეფასდეს.

XIII. ალიმენტის გადახდისგან გათავისუფლება

სკ-ის 1237 I მუხლი იმპერატიულად აგენს, რომ ალიმენტისაგან გათავისუფლება და დავალიანების პატიება შეიძლება მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილებით და გამორიცხავს ამით მოვალესა და კრედიტორს შორის შეთანხმებით ამის გაკეთების შესაძლებლობას. გარდა ამისა, სასამართლოსაც ალიმენტისაგან გათავისუფლება შეუძლია მხოლოდ სკ-ის 1237 II მუხლში მოცემული საფუძველით.

სკ-ის 1237-ე მუხლი ზღუდავს კერძო ავტონომიას, კანონის საფუძველზე წარმოშობილი ალიმენტის მიღების გარანტირების მიზნით. ის თანაბრად ვრცელდება ყველა ტიპის შეთანხმებაზე და ცალმხრივ ნების გამოხატვაზე, რომლის მიზანიცაა ალიმენტის მოთხოვნისაგან მოვალის გათავისუფლება – ვალის პატიება (სკ-ის 348-ე მუხლი), არარსებული მოთხოვნის აღიარება და შემდეგ ალიმენტის ანგარიშში გაქვითვა (სკ-ის 442-ე მუხლი) და ა. შ. მხარეთა შეთანხმებით წარმოშობილი საალიმენტო ვალდებულებებისათვის ძალაშია სკ-ის 1238-ე მუხლი.

დანაწესით მოცულია კანონისმიერ საალიმენტო მოთხოვნაზე სრული ან ნაწილობრივი უარის თქმა, როგორც სამომავლოდ ასევე უკვე არსებული დავალიანების ნაწილში. უმნიშვნელოა, ხდება ეს გარკვეული სასყიდლის (კომპენსაციის) სანაცვლოდ თუ მის გარეშე. **pactum de non petendo** ალიმენტთან დაკავშირებით წარმოადგენს კანონის გვერდის ამვლელ გარიგებას და შესაბამისად ბათილია.⁸⁴

⁸⁴ BGH NJW 2014, 1106.

დასაშვებია (ერთ საფეხურზე მდგომი – მაგ., მშობლები) ალიმენტის მოვალეთა შორის შეთანხმება ერთმანეთის საალიმენტო მოთხოვნისაგან გათავისუფლებასთან დაკავშირებით, თუმცა მას მხოლოდ შიდა ურთიერთობაში აქვს ძალა – ალიმენტის კრედიტორს შეუძლია თავისუფლად მოსთხოვოს როგორც ერთ, ისე მეორე მათგანს.⁸⁵ თუმცა ეს შეთანხმებაც შიძლება იყოს ბათილი სკ-ის 54 ვარ. 3 მუხლის მიხედვით, თუ ის წინააღმდეგობაში მოდის ბავშვზე ზრუნვასთან დაკავშირებულ შეთანხმებასთან.⁸⁶ სასამართლოს მხრიდან განსაკუთრებული კონტროლის საგანი უნდა გახდეს შეთანხმება, რომელსაც დებს დაუქორწინებელი ფეხმძიმე, ქორწინებაში შესვლამდე, ალიმენტი-

საგან გათავისუფლებასთან დაკავშირებით.⁸⁷

ალიმენტის წინასწარ გადახდა უნდა ათავისუფლებდეს მხოლოდ დროის შეზღუდულ მონაკვეთში. წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩაიშლებოდა ალიმენტის პერიოდულობის პრინციპი, რომელიც დაფიქსირებულია სკ-ის 1230 I მუხლში. ამ მონაკვეთის ფარგლები სასამართლოს გამოსაკვეთია. გერმანელები ამგვარ პერიოდად სამთვიან დროით მონაკვეთს აღიარებენ.⁸⁸ მის მიღმა განხორციელებული წინასწარ გადახდა ხდება ალიმენტის მოვალის რისკით – თუ სამითვის გასვლის შემდეგ ალიმენტის მოვალე ისევ განიცდის მატერიალურ საჭიროებას, ალიმენტის მოთხოვნა თავიდან წარმოიშობა.

⁸⁵ BGH FamRZ 1986, 444; OLG Stuttgart NJW-RR 2007, 151; BGH FamRZ 1986, 444; OLG Stuttgart NJW-RR 2007, 151.

⁸⁶ OLG Hamm FamRZ 1999, 163.

⁸⁷ BVerfG NJW 2001, 958.

⁸⁸ შდრ. გსკ-ის 1614 II.